

УДК 342.5-043.5:929Б.Гаврилишин
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/60-1-2>

Петро ГАВРИЛИШИН,
orcid.org/0000-0002-1187-9028

кандидат історичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин, докторант
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(Івано-Франківськ, Україна) gavryshp@ukr.net

ВЗАЄМОДІЯ БОГДАНА ГАВРИЛИШИНА З УКРАЇНСЬКИМИ ДЕРЖАВНИМИ ІНСТИТУЦІЯМИ

У даній статті висвітлюється частина життя українського вченого та відомого мецената Богдана Дмитровича Гаврилишина (1926–2016), пов'язана із активною допомогою становленню держави Україна, зокрема його взаємодії з різними державними інституціями та їхніми представниками.

З'ясовано як представник української діаспори в Канаді та Швейцарії Богдан Гаврилишин зумів влитися в українське суспільство та державу в період відновлення її незалежності. Проаналізовано його активну діяльність на користь самостійної України.

Подано основні віхи його біографії. З дитинства він хотів стати досить авторитетною особистістю, щоб впливати на розвиток українського суспільства. Розкрито періоди його життя в таких державах як Польща, Канада, Швейцарія та Україна. Описано фактори, що впливали на формування світогляду майбутнього науковця та громадського діяча. Розглянуто формування професійної кар'єри Богдана Гаврилишина та набуття ним авторитету у світі як чудового лектора, науковця та директора Центру навчання менеджменту у Женеві.

Проаналізовано його перші три візити в Україну. Показано його дружні контакти в Україні, засновані ним інституції (Міжнародний інститут менеджменту в Києві, Міжнародний фонд «Відродження», Міжнародний центр перспективних досліджень), їх вплив і значення для українського суспільства. Описано його роботу в якості радника президента Леоніда Кравчука та створення Консультативної ради при Верховній Раді України.

Висвітлено його дії на користь Пласту, зокрема в час коли він його очолював. Зокрема, сприяння щодо входження Пласту до Світової Організації Скаутського Руху. Показано діяльність Благодійного фонду Богдана Гаврилишина, що ставив за мету підготовку проектів і програм стажування для нової генерації українців, щоб навчити їх працювати в командах та здатних виконувати провідну роль в українському суспільстві.

Автор дає узагальнену характеристику допомозі Богдана Гаврилишина українським державотворчим процесам.

Ключові слова: Богдан Дмитрович Гаврилишин, діаспора, Україна, радник президента, радник прем'єр-міністра, державні інституції, Пласт, благодійний фонд.

Petro GAVRYLYSHYN,
orcid.org/0000-0002-1187-9028

Candidate of Historical Sciences,
Associate Professor at Department of International Relations, Doctoral Student
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
(Ivano-Frankivsk, Ukraine) gavryshp@ukr.net

BOHDAN HAVRYLYSHYN'S RELATIONSHIP WITH UKRAINIAN STATE INSTITUTIONS

This article highlights part of the life of the Ukrainian scientist and well-known philanthropist Bohdan Dmytrovych Havrylyshyn (1926–2016), connected with his active assistance in the formation of the state of Ukraine, in particular, his interaction with various state institutions and their representatives.

It was found out how Bohdan Gavrylyshyn, a representative of the Ukrainian diaspora in Canada and Switzerland, managed to integrate into Ukrainian society and the state during the period of restoration of its independence. His active activities for the benefit of independent Ukraine are analyzed.

The main milestones of his biography are presented. Since childhood, he wanted to become a sufficiently authoritative person to influence the development of Ukrainian society. The periods of his life in such countries as Poland, Canada, Switzerland and Ukraine are disclosed. The factors influencing the formation of the outlook of the future scientist and public figure are described. The formation of Bohdan Gavrylyshyn's professional career and his gaining authority in the world as an excellent lecturer, scientist and director of the Management Training Center in Geneva are considered.

His first three visits to Ukraine were analyzed. His friendly contacts in Ukraine, the institutions founded by him (the International Institute of Management in Kyiv, the International Renaissance Foundation, the International Center

for Prospective Studies), their influence and significance for Ukrainian society are shown. His work as an adviser to President Leonid Kravchuk and the creation of the Advisory Council under the Verkhovna Rada of Ukraine are described.

His actions in favor of Plast, in particular during the time when he headed it, are highlighted. In particular, assistance regarding Plast's entry into the World Organization of the Scout Movement. The activity of the Bohdan Havrylyshyn Charitable Foundation was shown, which aimed to prepare projects and internship programs for a new generation of Ukrainians to teach them to work in teams and be able to play a leading role in Ukrainian society.

The author gives a generalized description of Bohdan Havrylyshyn's help to the Ukrainian state-building processes.

Key words: Bohdan Dmytrovych Havrylyshyn, diaspora, Ukraine, adviser to the president, adviser to the prime minister, state institutions, Plast, Charitable Foundation.

Постановка проблеми. Серед непересічних представників української еміграції та діаспори виділяється Богдан Гаврилишин (1926–2016) – український, канадський, швейцарський економіст, громадський діяч, меценат, член Римського клубу, іноземний член НАН України, президент Фонду Богдана Гаврилишина, громадянин Канади, почесний консул України в Швейцарії (Віднянський, 2014). Його постать є особливо цікавою для науковців тим, що це той нечастий випадок, коли представник діаспори повертався в Україну, залишався тут жити і при цьому мав можливість, тією чи іншою мірою, впливати на державотворчі процеси.

Аналіз досліджень та публікацій. Богдан Гаврилишин, безумовно, відома особистість періоду української незалежності. Про нього писали дослідники як з України, так і з-за кордону. З українських науковців його наукові здобутки досліджували Михайло Голянич (Голянич, 2017: 472–474), Олексій Геращенко (Геращенко, 2019: 116–120), біографію детальніше описували родичі в Україні Тетяна Гаврилишин і Володимир Гаврилишин (Гаврилишин, Гаврилишин, 2004: 208–214). З швейцарських дослідників про його життя розповіла Віржині Пуаеттон (Пуаеттон, 2019). Короткі довідки енциклопедичного характеру про Богдана Гаврилишина уміщені в кількох виданнях (Мельничук, 2002; Віднянський, 2014; Железняк, 2016). Однак, у жодній з даних праць не повідомляється більш глибока інформація про його взаємодію та допомогу українським державним інституціям. Нами вже дотично піднімалася дана тема в контексті зв'язків діаспори з відновленою українською державою (Гаврилишин, 2022).

Мета дослідження. Метою статті є дослідити як представник української діаспори в Канаді та Швейцарії Богдан Гаврилишин зумів допомогти становленню держави Україна, активно взаємодіючи з різними державними інституціями та їхніми представниками. Для цього ставимо собі за завдання проаналізувати написані про нього праці, віднайти усі його спогади та інтерв'ю, доступні в умовах війни документальні джерела, де відображено дану сторону його життя.

Виклад основного матеріалу. Народившись в 1926 р. у с. Коропець (зараз смт Коропець Чортківського р-ну) на Тернопільщині, що тоді знаходилося в складі Польщі, він здійснив досить цікаву і нетипову кар'єру, що виділяє його біографію з поміж багатьох інших українських емігрантів. Коло його знайомств, зустрічей та дружніх відносин вражає: митрополит Андрей Шептицький, прем'єр-міністр Великобританії Маргарет Тетчер, прем'єр-міністр Італії і президент Єврокомісії Романо Проді, прем'єр-міністр Індії Індіра Ганді, генсек СРСР Михайло Горбачов, американський політолог Збігнєв Бжежинський, американський фінансист Джордж Сорос, президенти Леонід Кравчук, Леонід Кучма, Віктор Ющенко, Президент НАН України Борис Патон, українські інтелектуали Іван Дзюба, Мирослав Попович, глава УГКЦ Любомир Гузар та ін. Це свідчить про неймовірну життєву енергію і цікавість до пізнання світу в Богдана Гаврилишина.

Богдан був наймолодшим із чотирьох дітей в сім'ї Дмитра Гаврилишина, що поєднював селянську роботу та підприємницьку діяльність: вирощував хміль для броварні у Львові, а також спільно з євреєм-партнером експортував свиней до Данії. Відзначимо вплив тата Дмитра, який формував культ освіти у своїй сім'ї: «Мій батько воював у складі австрійської армії під час Першої світової війни й побував у Чехословаччині, Австрії та навіть у Північній Італії. Він помітив, що люди в тих країнах живуть набагато краще, і пов'язував це з вищим рівнем освіти, ніж той, який був у нас у Галичині (Західна Україна). Він прийшов до висновку, що має зробити все, щоб його діти мали змогу отримати найвищу можливу освіту» (Гаврилишин, 2011: 12). Варто зауважити, що до найважливіших подій, коли він проживав в Галичині міжвоєнного періоду, Богдан Гаврилишин зараховував два пластових таборування у Карпатах в Остодорі. Це недалеко від с. Підлюте, літньої резиденції митрополита Андрея Шептицького, голови УГКЦ та опікуна Пласту (Гаврилишин, 2011: 16).

Виконуючи волю батька, він охоче здобуває освіту в Буцацькій, згодом Чортківській та Дро-

гобицькій гімназії, зрештою повністю завершивши курс навчання і здавши матуру тільки в таборах Ді-Пі у Німеччині. В цих таборах опинилося багато молоді, що не встигла завершити повну середню освіту. Вони розуміли, що ті, хто мають достатньо знань, могли б закінчити середню освіту в тимчасових школах й згодом у країнах, де вони опиняться, зможуть одразу вступати до університетів, а не повторювати рік чи два у середній школі. «Підручників не було. В класі – лише дошка і крейда, а у нас – олівці й папір. Вчителі, однак, були хороші, а ще майже половину класу становили дівчата. Навіть за таких обставин добре було знов повернутися до школи. Невдовзі організували гуртки українського Пласту і мені пощастило вступити в якості старшого пластуна до куреня «Лісові Чорти», членом якого залишаюсь і донині» (Гаврилишин, 2011: 40).

З повоєнної західної Німеччини він емігрує до Канади. Там працює певний час лісорубом, вчить англійську мову. Переїхавши до Торонто він знаходить роботу бармена у пивному барі. Завершена гімназія та базовий рівень англійської все ж йому пригодились. Незабаром він поступає в Торонтський університет, де у 1954 р. здобуває ступінь магістра зі спеціальності «інженер-механік».

У 1954–1960 рр. обіймав різні посади з дослідництва, інженерної справи, менеджменту. У 1957 р. Богдана Гаврилишина, завдяки його цілеспрямованим старанням (серед 44 кандидатів, які подали заявки із «Алкан-Канади», для поїздки в Женеву було обрано трьох), направляють від міжнародної компанії ALKAN на річне навчання до женевської школи менеджменту, що тоді називалась Центром навчання менеджменту (ЦНМ, пізніше – Міжнародний інститут менеджменту, МІМ–Женева) (Гаврилишин, 2011: 82). Тут він написав наукове дослідження «Порівняння промислового розвитку США та СРСР» і загалом справив позитивне враження на директора центру доктора Генні. У 1960 р. він запрошує його працювати до Женеви в ЦНМ, і з відтоді Богдан Гаврилишин із сім'єю мешкав у Швейцарії. Враховуючи наполягання батька пише дисертацію, яку захищає 1976 р., здобувши ступінь Ph. D. з економіки у Женевському Університеті.

Майже тридцять років свого життя Б. Гаврилишин віддав Міжнародному інституту менеджменту МІМ–Женева. Обіймав посади директора з навчання (1960–1968 рр.), директора Інституту (1968–1986 рр.), почесного науковця (1986–1989 рр.). Навчав таких дисциплін як «Управління виробництвом», «Соціологія економічного зростання» керівництво міжнарод-

ними операціями, світове бізнесове середовище, управління державами тощо. Згодом «викладав креативність, шляхи її підвищення за допомогою різних метод, таких як біологічний аналіз, біоніка та креативність груп, синектика. Крім того, я викладав такі курси, як «Середовище міжнародного бізнесу», «Управління міжнародними операціями». Після отримання докторського ступеня з економіки перейшов до викладання політології і геополітики. Мої зацікавлення змінювалися від поліпшення ефективності окремих особистостей до ефективності груп, потім до цілих корпорацій, а пізніше – до управління чи радше керування країнами» (Гаврилишин, 2011: 100).

У 1979 р. він виголошує доповідь Римському клубові під назвою «Дороговкази в майбутнє: До ефективних суспільств», на основі якої невдовзі видав книгу англійською мовою з аналогічною назвою (Голянич, 2017: 472). На основі нової методології аналізу різних суспільств та зіставлення позитивних і негативних тенденцій він передбачив «повний розпад Радянського Союзу як політичної реальності», що «частково було ініційовано декларацією про незалежність України» (Гаврилишин, 2009: 118, 132, 214).

Ще до виходу на пенсію у 1986 р., вчений вирішує присвятити своє подальше життя Україні. Богдан Гаврилишин міг використати для батьківщини свій великий досвід, напрацьовані зв'язки та бачення світових процесів.

В період існування СРСР Богдан Гаврилишин відвідував Україну тричі: у 1971, 1972 та 1988 роках. Про цей досвід вчений у своїх спогадах згадує наступне: «Під час перших двох подорожей до Києва я спостерігав, слухав, вивчав, зустрічався з людьми й налагоджував контакти. З третього візиту став більш активним. Мене запросили до інституту зі спеціальними програмами для вищих керівних кадрів уряду, включно з заступниками міністрів. Я прочитав лекцію викладацькому персоналу з 25 осіб на тему розроблення навчальних програм: визначення мети навчання, розроблення належного розкладу, добір методів викладання, що відповідає категоріям матеріалу, який вивчається, тобто знанням, налаштованістю і навичкам. Після лекції ректор того інституту сказав: «Ви, очевидно, володієте великими знаннями і досвідом викладання в багатьох країнах у сфері освіти адміністративних кадрів. Ми тут намагаємось викладати основи менеджменту людям, які працюють в установах, метою яких є не отримання прибутку, а складання бюджетів, структурування організації та управління людьми. Багато основних принципів і методів менеджменту такі

самі, як і в сфері бізнесу. Чому б вам не стати на чолі інституту й вирішувати, що саме викладати, кому і як?» Це була дуже приваблива пропозиція. Будівля інституту була дуже гарна, простора та вигідно розташована, тож спокуса пристати на пропозицію була велика. Однак я цього не зробив, тому що не хотів опинитись у позиції підпорядкованості уряду. Повернувшись до Женеви, я підготував невеличку пропозицію стосовно створення Міжнародного інституту менеджменту в Києві. У цьому мені допоміг Г'ю Фолкнер, колишній міністр федерального уряду Канади, який рік працював у Міжнародному інституті менеджменту в Женеві як «директор на стажуванні». Ідея полягала у створенні інституту – спільного підприємства МІМ–Женева та Інституту економіки Академії наук України. Тоді президія НАН України могла затвердити рішення без звернення до Ради міністрів та отримання її дозволу на створення такого інституту» (Гаврилишин, 2011: 212). На пропозицію відкрити МІМ у Москві, Б. Гаврилишин наполіг, що тільки Київ, зрештою йому поступились. Уже 2 січня 1990 р. почалася перша програма МВА і МІМ-Київ запрацював. Той факт, що все це вдалося реалізувати, став справжньою сенсацією. Навіть у газеті «Известия» тоді була опублікована стаття, в якій написали: «Якщо ви бажаєте навчитися чогось про управління бізнесом, вам необхідно їхати до Києва» (Гаврилишин, 2011: 214).

У листопаді 1989 р. Римський клуб запросив Джорджа Сороса прочитати лекцію про нові фінансові інструменти та світовий фінансовий ринок на річній конференції в Ганновері у Німеччині, де з ним Богдан Гаврилишин і зав'язав контакти. Це допомогло йому заітивати його відкрити свій благодійний фонд саме в Україні, а не десь у Росії. Першим головою наглядової ради Фонду став Богдан Гаврилишин. Міжнародний фонд «Відродження» (МФВ – Україна) було створено у Києві в 1990 р. із залученням представників різних українських організацій. Це були Юрій Щербак з організації «Зелений світ», Павло Мовчан з «Просвіти», Борис Олійник з «Фонду культури». Вони стали співзасновниками й членами ради директорів МФВ. До наглядової ради також приєдналися: Іван Дзюба, Дмитро Павличко, Володимир Василенко, Валерій Мещеряков, Володимир Савельєв, Сергій Конєв, Ігор Юхновський та Валентин Симоненко (Гаврилишин, 2011: 217–218). Міжнародний Фонд «Відродження» є однією з перших благодійних організацій, створених для сприяння розвитку відкритого та демократичного суспільства в Україні. З тих пір МФВ підтримує громадські ініціативи, мета яких

збігається з цілями Фонду в усіх регіонах країни, закладаючи фундамент і створюючи умови для прогресивної трансформації суспільства. Міжнародний Фонд «Відродження» є частиною міжнародної мережі фондів Сороса. Вона складається з національних і регіональних фондів у більш ніж тридцяти країнах світу, переважно в Центральній і Східній Європі, а також на території колишнього Радянського Союзу. Як недержавна організація, перебуває під громадським контролем, МФВ визначає свою стратегію незалежно від державних структур та урядів іноземних держав-донорів. Пріоритети Фонду визначаються Правлінням та Програмними радами, до складу яких входять авторитетні громадські діячі українського суспільства, фахівці в тих областях, в яких Фонд здійснює свою діяльність: громадянське суспільство, освіта, культура, ЗМІ, державне управління, охорона здоров'я та ін. (Міжнародний).

Наприкінці існування УРСР не існувало жодної установи для об'єктивного аналізу та пропозицій щодо політики уряду та інших гілок влади. Потреба в такій аналітиці була очевидна. Завдяки фінансуванню Джорджа Сороса Богдан Гаврилишин у 1990 р. створив Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД), який функціонує і досі. Таким чином Богдан Гаврилишин зумів опосередковано вплинути на подальшу політику українських урядів через наявність оцінок та порад фахового експертного середовища (Гаврилишин, 2011: 219–221).

Про своє співробітництво з Леонідом Кравчуком він згадує наступне: «Леонід Кравчук, який на той час був головою Верховної Ради, відвідав Світовий економічний форум у Давосі у січні 1991 р. Це було щорічне зібрання, яке тривало тиждень і на яке у той час збиралися 1500 лідерів у сфері політики й бізнесу з усього світу для аналізу становища у світі та обговорення майбутніх напрямів розвитку. Як уже згадувалося, симпозіум був ініційований 1971 р. Міжнародним інститутом менеджменту в Женеві для святкування 25-ї річниці його заснування. Відвідавши симпозіум, Леонід Макарівич приїхав до нас у Женеві на вечерю. Після вечері він відвів мене вбік і запитав, чи хочу я стати його радником. Я подумав хвилинку й відповів йому, що не вважаю, що це гарна думка. Він спитав – чи це через те, що я не хочу бути радником комуніста, що я боюся, що подумають люди? Я відповів, що це він може опинитись у хиткому становищі в очах керівників комуністичної партії, якщо людина, відома як націоналіст і патріот України, стане його радником. Натомість я запропонував створити групу радників, так звану Консульта-

тивно-дорадчу раду в складі відомих осіб з різних країн, які б надавали консультації Верховній Раді, де представлено різні політичні течії, а не тільки її голові. Леонід Макарович одразу погодився. Я склав документ з можливим колом обов'язків ради та принципами її роботи. Далі звернувся до людей, більшість з яких знав протягом багатьох років. Все це були люди з політичним досвідом у законодавчій та виконавчій гілках влади своїх країн і з міжнародним досвідом та репутацією» (Гаврилишин, 2011: 221). 12 березня 1991 р. Президія Верховної Ради ухвалила рішення про офіційне створення Консультативної ради. Вона пів-на-пів складалася з українців та іноземців. До її іноземних членів належали: Збігнев Бжезінський, радник Центру стратегічних та міжнародних досліджень, колишній радник президента з питань безпеки США, Раймонд Барр, колишній прем'єр-міністр Франції, Романо Проді, професор, колишній голова Ради міністрів Італії, Рой Романов, прем'єр провінції Саскачеван у Канаді, лорд Джеффри Гоу, член британської Палати лордів, колишній віце-прем'єр-міністр Великобританії з закордонних справ, Джордж Сорос, фінансист та філантроп, голова Фонду Сороса та ін. (Гаврилишин, 2011: 222).

Таким чином, ставши радником першого президента України, він конструктивно впливав не тільки на інститут президенства, а й на законодавчу гілку влади, створивши Консультативно-дорадчу раду при Верховній Раді.

Богдан Гаврилишин також відзначився в ролі радника трьох прем'єр-міністрів. У грудні 1999 р. президент Кучма призначив Віктора Ющенка головою уряду. Ющенко був гарним головою Національного банку, добре керував фінансовою політикою, мав добру репутацію в Україні та був визнаний на міжнародному рівні. «Я дуже добре знав Віктора Андрійовича з 1993 р., доволі часто з ним зустрічався, він був членом наглядової ради МІМ–Київ. Тому цілком природно, що він запросив мене стати його позаштатним радником, і я з превеликим задоволенням прийняв його пропозицію. Я здивував Ющенка та персонал МІМ–Київ, написавши йому листа як голова наглядової ради з проханням піти з ради, тому що прем'єр-міністр не повинен бути членом ради жодної організації, щоб його не могли звинуватити у конфлікті інтересів» (Гаврилишин, 2011: 261). Богдан Гаврилишин супроводжував Богдана Гаврилишина у важливих для української держави поїздках за кордон, де, використовуючи свої попередні контакти, знайомив його з людьми на вищих щаблях прийняття рішень.

Визнаючи, що Ющенко був справжнім демократом, прихильником ЄС та співпраці з НАТО, він у своїх спогадах все ж зауважує, що він добрав недостатньо компетентних фахівців до Кабінету міністрів: «Це проявилось протягом кількох наших спільних подорожей до Сполучених Штатів та Європейського Союзу. Коли у Вашингтоні у нас була зустріч з групою конгресменів, Ющенко запевнив їх, що Україна стане членом СОТ до кінця 2000 року. Було б недоречно виправляти його у ході зустрічі, таколи ми йшли на іншу зустріч з так само важливою групою, один з його постійних радників або міністрів повинен був сказати йому, що членство в СОТ буде досягнуте не раніше, ніж через кілька років. Я не вважав, що саме мені слід сказати йому про це. Протягом наступної зустрічі він повторив те саме. Ба навіть гірше – коли за два тижні потому ми поїхали до Брюсселя, де я познайомив його з Романо Проді, який на той час був президентом Європейської комісії (ЄК), і між двома політиками, здалося, зав'язалися доволі приязні відносини, Ющенко знову повторив, що Україна стане членом СОТ до кінця року. Це підірвало довіру Проді до Ющенка, про якого в усьому іншому склалася дуже гарна думка» (Гаврилишин, 2011: 262–263).

Після відставки Ющенка, він отримує пропозицію стати радником від наступного прем'єр-міністра Анатолія Кінаха: «Коли А. Кінах вийшов із зали засідань Верховної Ради, він одразу ж запитав у мене, чи можу я стати його радником. Я відповів, що, зважаючи на те, що був радником Ющенка і зберігаю певну лояльність до нього, я маю спочатку порадитися з ним, чи ставати радником його наступника. Я подзвонив Ющенку, який відреагував так: «Вам не тільки слід, ви повинні прийняти пропозицію Кінаха стати його радником. Це буде корисно для України» (Гаврилишин, 2011: 263). Він теж супроводжував його у важливих подорожах та сприяв вирішенню непересічних справ: «Генеральний секретар Міжнародної торговельної палати (МТП), розташованої у Парижі, Марія Каттаві запросила мене приїхати до Парижа на один день, де мені розказали, що і як робить МТП й особливо про її роль міжнародного арбітражного суду в торгових питаннях. Вона зажадала, щоб я розворушив українського представника МТП, тому що АПП була дуже пасивна, не направляла делегатів на конференції МТП, не користувався послугами організації, особливо її арбітражним судом. [...] Це приклад неефективності деяких наших дипломатів. Я зустрівся з Кінахом у Києві, зробивши зауваження про неактивну участь у МТП, але також

висловивши пропозицію, що необхідно знайти українського суддю чи юриста з добрим знанням англійської мови, який би став членом Арбітражного суду МТП. Я міг посприяти цьому, бо на той час головував у суді швейцарець, професор права і мій дуже добрий друг. Працювати з Кінахом було легко. Я подорожував з ним до США та Брюсселя. Він був добре підготовлений та ефективно використовував ресурси членів делегації» (Гаврилишин, 2011: 264).

У день відставки Кінаха Віктора Януковича призначають прем'єр-міністром: У січні 2003 р. він мав взяти участь у Світовому економічному форумі в Давосі. За тиждень до початку форуму до Богдана Гаврилишина подзвонили з українського представництва в Женеві, а потім і з Міністерства закордонних справ України та попросили про допомогу: «У Януковича був запланований сніданок на суботу о 07.30, на який мали прийти бізнесмени, керівники великих компаній, які можуть мати інтерес до інвестицій або інших форм бізнесу в Україні. Зважаючи на імідж, який мав Янукович за межами країни, посадовці, які дзвонили, були стурбовані тим, що не буде багато охочих прийти на сніданок. Вони спитали, чи зможу я зробити так, аби знані бізнесмени все-таки прийшли на цю зустріч. Я розіслав приблизно п'ятнадцять е-мейлів людям, яких добре знав, більшість із них – колишні випускники програм для президентів підприємств у МІМ–Женева. Тієї суботи о 09.30 ранку Віктор Федорович подзвонив мені додому в Женеві. Він почав зі слів: “Я вдячний вам за те, що така кількість визнаних бізнесменів з трьох різних континентів прийшла на зустріч зі мною. Я був глибоко вражений тим, яких вершин досягли ваші колишні випускники”» (Гаврилишин, 2011: 265).

Під час однієї із зустрічей «...Віктор Федорович запитав у мене, чи бажаю я стати його радником. Я не дав йому чіткої відповіді. Під час наступної подорожі до Києва у березні 2003 р., я, на свій подив, прочитав у газеті «Урядовий кур'єр», що рішенням Кабінету міністрів мене призначено позаштатним радником прем'єр-міністра Януковича. Кілька днів по тому, в середу, від представників ЄС я отримав копію документа під назвою «Нова політика сусідства ЄС у контексті ширшої Європи». Я одразу ж прочитав цей 48-сторінковий документ. Знав, що реакція української дипломатії на нього була негативна. Україна хотіла бути членом ЄС, а не просто добрим сусідом. Янукович повинен був їхати в Брюссель наступного понеділка на саміт між Україною та ЄС, що відбувся кожні півроку. По обіді мені подзвонив Романо

Проді, який на той час був президентом Європейської комісії, який вже багато років був моїм добрим другом. Він сказав: «Богдане, ваш новий прем'єр-міністр хоче зустрітися зі мною сам-на-сам під час саміту. З огляду на те, що я про нього чув, я дуже не хотів би такої зустрічі. Наразі я не зреагував на прохання. Що ти думаєш?» Я відповів: «Романо, Янукович є прем'єр-міністром України, тому вважаю, що тобі варто з ним зустрітися попри те, якої ти про нього думки. Якщо тобі так буде зручніше, я можу приїхати на цю зустріч разом з ним, щоб усе пройшло трохи легше» (Гаврилишин, 2011: 266).

Невдовзі вони разом відправились до Брюсселя і приватна зустріч все ж відбулася: «Із Романо Проді був його головний політичний радник, а з Януковичем – я і Роман Шпек, посол України в ЄС, який також виступав у ролі перекладача. Янукович почав розмову кількома реченнями, вочевидь почуваячись трохи незручно. Я попередив його заздалегідь, що у якийсь із моментів зможу продовжити розмову. Я так і зробив, говорив з Проді від імені України. Обговорення тривало приблизно 40 хвилин, Проді ставив запитання і робив деякі пропозиції. З усіх тих разів, коли я супроводжував президентів чи прем'єр-міністрів під час офіційних візитів за кордон, це був перший, коли я взяв слово, а прем'єр-міністр відчував полегшення, а не образу. Після Брюсселя я су проводжував Януковича до Цюріха, де відбулася зустріч з великою групою швейцарських бізнесменів, потім він відлетів до Києва, а я повернувся до Женеви» (Гаврилишин, 2011: 267).

Богдан Гаврилишин зумів посприяти і розвитку скаутського руху в Україні. Пласт вагомо вплинув на формування особистості вченого в дитячі та юнацькі роки, і через багато років, він натомість допомагав розвитку Пласту у вже пенсійному віці. В 2003 р. він став першим українцем вибраним світової скаутської фундації – Baden Powell Fellowship, що посприяло в майбутньому входженню Пласту до Світової Організації Скаутського Руху. Втім, тоді для цього Пласту довелося ввійти в загальнонаціональну Національну Організацію Скаутів України (НОСУ), формально об'єднавшись з іншими скаутськими організаціями. У 2008 р. НОСУ звернулася з проханням про вступ до СОСР, і Світовий Скаутський Комітет на своїй зустрічі 28 лютого – 2 березня 2008 р. дав позитивну рекомендацію (Субтельний, 2019: 389–390). Цьому процесу Б. Гаврилишин дуже активно сприяв, адже ставши головою Крайової пластової ради в 2006–2008 рр. він використовував свій набутий життєвий і професійний

досвід, напрацьовані особисті контакти, створену ним навчальну інституцію МІМ-Київ задля покращення та розширення діяльності Пласту в Україні та його виходу на світовий рівень .

Доказом його ґрунтовного підходу до налагодження праці було заснування Фонду Розвитку Пласту, що дало можливість оплачувати зарплатню постійним працівникам та фінансувати ряд так потрібних для скаутської організації проєктів, зокрема проведення таборів, організації поїздок за кордон, покращення матеріальної бази тощо. Це допомогло трансформації Пласту з фактично регіональної західноукраїнської організації в набагато ширшу загальнонаціональну структуру.

Богдан Гаврилишин мав розуміння того, що без допомоги діаспори українська нація не мала би змоги добре розвиватися. Ще в дитинстві він хотів стати «достатньо авторитетною особистістю, щоб впливати на розвиток українського суспільства». Своє сильне почуття обов'язку перед Україною він пояснює наступним чином: «Може, тому, що я завжди відчував себе зобов'язаним перед своєю країною, яка бачила, як я народився, відкрила мої таланти, дала мені освіту, цінності і навіть цікавість пізнавати цей світ... Мій старший брат віддав життя за нашу країну. Він щиро вірив у незалежну Україну. Через це його було заслано і страчено в Сибіру. Завдяки цьому прикладу абсолютної жертви я відчував себе зобов'язаним присвятити принаймні частину свого життя моїй рідній країні» (Пуаєттон, 2019: 111–112). Але не всі українці з діаспори мріяли врятувати Україну, чи мали б для цього хоча б змогу: «Насправді, я майже єдиний подібний приклад серед всіх українців, які живуть за кордоном. Я зустрічав багато співвітчизників у Канаді. Багато з них хотіли докласти зусиль, щоб змінити Україну, але вони залишалися досить обмеженими в своїх амбіціях. Вони вважали, що могли впровадити канадську систему, яку вважали ефективною, в Україні. Але все не так просто» (Пуаєттон, 2019: 111–112).

Розчарувавшись в українських політиках, Б. Гаврилишин робить ставку на молодь. У 2010 р. заснував Благодійний Фонд Богдана Гаврилишина (який починався як Фонд Розвитку Пласту), місією якого є підготовка критичної маси молодих укра-

їнців, які на власному досвіді вивчили б як функціонують найкращі країни Європи, та зможуть утворити критичну масу людей, яка трансформує Україну. У 2017 р., наступного року після смерті Богдана Гаврилишина, фонд було перезасновано (його трьома дітьми та дружиною) і він отримав назву Фонд Родина Богдана Гаврилишина (Місія). Було вирішено продовжити всі основні попередні напрями роботи, зокрема і дві основні програми: «Молодь змінить Україну» та «Молодіжні делегати України до ООН». За час діяльності Фонду родини Богдана Гаврилишина та Фонду Богдана Гаврилишина сформувалася спільнота випускників програм, що налічує понад 1500 осіб. Окремо варто виділити «Проект #bh15» – проєкт з популяризації Декларації відповідальності людини, створеної Богданом Гаврилишином у 2014 р. Складаючись із 15 пунктів вона покликана формувати культуру персональної відповідальності в Україні та світі (Проекти Фонду).

Висновки. Як представник української діаспори в Канаді та Швейцарії, Богдан Гаврилишин зумів влитися в українське суспільство та державу в період відновлення її незалежності. Заснував такі важливі інституції як Міжнародний інститут менеджменту в Києві, Міжнародний фонд «Відродження», та Міжнародний центр перспективних досліджень, що продовжують діяти до сьогодні. Був радником президента Леоніда Кравчука та трьох прем'єр-міністрів, допомагаючи їм налагоджувати вагомі світові контакти. Розчарувавшись в українських політиках, Богдан Гаврилишин у 2010 р. заснує Благодійний Фонд Богдана Гаврилишина, місією якого є підготовка критичної маси молодих українців, які на власному досвіді вивчили б як функціонують найкращі країни Європи, та змогли б утворити критичну масу людей, яка трансформує Україну. Можемо ствердити, що Богдан Гаврилишин належить до кращих та водночас непересічних представників українського народу, котрий на практиці сприяв розбудові української держави та суспільства. Найкращим підтвердженням його ефективної діяльності є те, що започатковані ним справи та генеровані ідеї продовжують жити, маючи і досі значний потенціал для України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Василюк Н. Інтерв'ю з Богданом Гаврилишином «Я належу цій землі...». *Кур'єр Юнеско*. 1996. грудень. С. 4–9.
2. Віднянський С. Гаврилишин Богдан Дмитрович. *Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник*. Вип. 5. Біографічна частина: А–М / відп. ред. М. М. Варварцев. Київ : Інститут історії України НАН України, 2014. С. 88–89.
3. Гаврилишин Б. До ефективних суспільств: Дороговкази в майбутнє: Доповідь Римському Клубові. : 3-тє вид., допов. Київ : Пульсари. 2009. 248 с.
4. Гаврилишин Б. Залишаюсь українцем: спогади. Київ : Пульсари, 2011. 288 с.

5. Богдан Гаврилишин – Іван Дзюба. Діалог. Київ : Вид. Укр. Всесвіт. Координац. Ради та Респ. асоц. українознавців, 1995. 159 с. (Додаток до журналу «Сучасність» 1995. Січень, ч. 1).
6. Гаврилишин П. Допомога української діаспори для України: приклад Богдана Гаврилишина. *Сумський історико-архівний журнал*. № XXXIX, 2022. С. 33–40.
7. Гаврилишин Т.Ю., Гаврилишин В.П. Коропець. Історія і спогади. Тернопіль : Воля, 2004. 240 с.
8. Железняк М. Гаврилишин Богдан Дмитрович. *Енциклопедія Сучасної України* / ред.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. Т. 5. URL : <https://esu.com.ua/article-27985> (дата звернення: 26.12.2022).
9. Історія фонду. URL: <http://bhfoundation.com.ua/ourfoundation/history.html> (дата звернення: 26.12.2022).
10. Місія. URL: <https://bhfamily.org/> (дата звернення: 26.12.2022).
11. Міжнародний фонд «Відродження». URL: <http://oneu.edu.ua/pages/viddili-i-sluzhbi/miznarod/fondi/fondi-15/> (дата звернення: 01.02.2022).
12. Мельничук Б. Гаврилишин Богдан-Володимир Дмитрович. *Тернопільський енциклопедичний словник* : у 4 т. / редкол.: Г. Яворський та ін. Тернопіль : Видавничо-поліграфічний комбінат «Збруч», 2004. Т. 1: А–Й. С. 315–316.
13. Пуаеттон В. Невтомний мандрівник Богдан Гаврилишин : біогр. / пер. з франц. І. Відлер. Київ : Славутич-Дельфін, 2015. 144 с.
14. Субтельний О. Пласт. Унікальна історія українського скаутського руху. Торонто : Пластове Видавництво «Plast Publishing Inc.», 2019. 440 с.
15. Чубай В. Богдан Гаврилишин: «Не національність людини прокладає стежку до певних успіхів, а почуття національної гідності, хоч би якою була ваша національність» : запис інтерв'ю 2015 р. *Наша Перспектива*. № 35, січень–грудень 2021. С. 34–37.

REFERENCES

1. Vasyliuk N. Interviu z Bohdanom Havrylyshynom “Ja належу тсії землі...” [Interview with Bohdan Gavrylyshyn “I belong to this land...”]. *Kurier Yunesko*. 1996. hruden. S. 4–9 [in Ukrainian].
2. Havrylyshyn Bohdan Dmytrovych [Havrylyshyn Bohdan Dmytrovych]. *Ukraina v mizhnarodnykh vidnosynakh. Entsyklopedychnyi slovnyk-dovidnyk*. Vypusk 5. Biohrafichna chastyna: A-M / vidp. red. M. M. Varvartsev. Kyiv : Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy, 2014. P. 88–89 [in Ukrainian].
3. Havrylyshyn B. Do efektyvnykh suspilstv: Dorohovkazy v maibutnie: dop. Rymському Klubovi [Towards More Effective Societies: Road Maps to the Future]. vyd. 3-tie, dopov. Kyiv : Pulsary, 2009. 248 p. [in Ukrainian].
4. Havrylyshyn B.D. Zalyshaius ukraintsem: spohady [Remain Ukrainian: memories]. Kyiv : Pulsary, 2011. 288 p. [in Ukrainian].
5. Bohdan Havrylyshyn – Ivan Dziuba. Dialoh [Dialogue]. Kyiv : Vyd. Ukr. Vsesvit. Koordynats. Rady ta Resp. asots. ukrainoznavtsiv, 1995. 159 p. (Dodatok do zhurnalu “Suchasnist” 1995. Sichen, ch. 1). [in Ukrainian].
6. Havrylyshyn P. Dopomoha ukrainskoi diaspory dlia Ukrainy: pryklad Bohdana Havrylyshyna [The help of the Ukrainian diaspora for Ukraine: the example of Bohdan Hawrylyshyn]. *Sumskiyi istoriko-arkhivnyi zhurnal*. № XXXIX, 2022. P. 33–40 [in Ukrainian].
7. Havrylyshyn T.I., Havrylyshyn V.P. Koropets. Istoriia i spohady [Koropets. History and memories]. Ternopil : Volia, 2004. 240 p. [in Ukrainian].
8. Zhelezniak M. Havrylyshyn Bohdan Dmytrovych [Havrylyshyn Bohdan Dmytrovych]. *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy* [elektronna versiiia] / red.: I.M. Dziuba, A.I. Zhukovskiyi, M.H. Zhelezniak ta in.; NAN Ukrainy, NTSh. Kyiv : Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy, 2016. T. 5. URL : <https://esu.com.ua/article-27985> (accessed : 26.12.2022) [in Ukrainian].
9. Istoriia fondu. [History of the fund]. URL : <http://bhfoundation.com.ua/ourfoundation/history.html> (accessed: 26.12.2022) [in Ukrainian].
10. Misiia [Mission]. URL : <https://bhfamily.org/> (accessed: 26.12.2022) [in Ukrainian].
11. Mizhnarodnyi fond “Vidrodzhennia” [International Foundation “Renaissance”]. URL: <http://oneu.edu.ua/pages/viddili-i-sluzhbi/miznarod/fondi/fondi-15/> [in Ukrainian]
12. Melnychuk B. Havrylyshyn Bohdan-Volodymyr Dmytrovych [Havrylyshyn Bohdan-Volodymyr Dmytrovych]. *Ternopilskiyi entsyklopedychnyi slovnyk* : u 4 t. / redkol.: H. Yavorskyi ta in. Ternopil : Vydavnycho-polihrafichnyi kombinat “Zbruch”, 2004. T. 1: A – Y. P. 315–316 [in Ukrainian].
13. Puaietton V. Nevtomnyi mandrivnyk Bohdan Havrylyshyn [Tireless traveler Bohdan Hawrylyshyn]: biohr. / per. z frants. I. Vidler. Kyiv : Slavutych-Delfin, 2015. 144 p. [in Ukrainian].
14. Subtelnyi O. Plast. Unikalna istoriia ukrainskoho skautskoho rukhu [The unique history of the Ukrainian scout movement]. Toronto : Plast Publishing Inc., 2019. 440 p. [in Ukrainian].
15. Chubai V. Bohdan Havrylyshyn: “Ne natsionalnist liudyny prokladaie stezhku do pevnykh uspikhiv, a pochuttia natsionalnoi hidnosti, khoch by yakoiu bula vasha natsionalnist” [Bohdan Hawrylyshyn: “It is not a person’s nationality that paves the way to certain successes, but a sense of national dignity, no matter what your nationality is”] : zapys interv'iu 2015 r. *Nasha Perspektyva*. № 35, sichen-hruden 2021. P. 34–37 [in Ukrainian].